

HEMTEST FÖR CELIAKI

– bra eller dåligt?

Varje år köper tusentals människor ett hemtest för celiaki på apoteken. Fram tills nu har Find out Diagnostics Celiaki Test saknat konkurrens. I september lanserades ännu ett hemtest som tar klivet längre och även analyserar arvsanlagen för celiaki.

TEXT JENNY RYLTENIUS

Kritiken av hemtest har ofta gällt att svaret kan bli falskt negativt och vid ett positivt svar måste patienten ändå uppsöka läkare, så varför inte göra detta redan från början. Trots det finns det uppenbarligen en efterfrågan på att testa sig själv. FindOut har sålt sitt Celiaki Test i över tio år och är störst på svenska marknaden. Testet tar bara några

“Förekomst av dessa antikroppar tyder med stor sannolikhet på celiaki och du får ja eller nej på en gång.”

minuter att göra och analyserar en av flera parametrar, som har betydelse när diagnosen celiaki ska ställas, nämligen antikroppar mot vävnadstransglutaminas i blod (IgA antikroppar mot tTG).

– Utvärderingar har visat att säker-

DETTA KAN TESTAS VID EN CELIAKIUTREDNING

- » **Genetisk risk för celiaki** = HLA-DQ2/DQ8 genotyp
- » **Antikroppar mot vävnadstransglutaminas (tTG)** = IgA antikroppar mot tTG och/eller IgG-antikroppar mot tTG
- » **Antikroppar mot gluten** = IgA antikroppar mot gliadin.
- » **Förmåga att bilda IgA-antikroppar** = Totalt S-IgA
- » **Antikroppar mot endomysium** = IgA antikroppar mot EmA

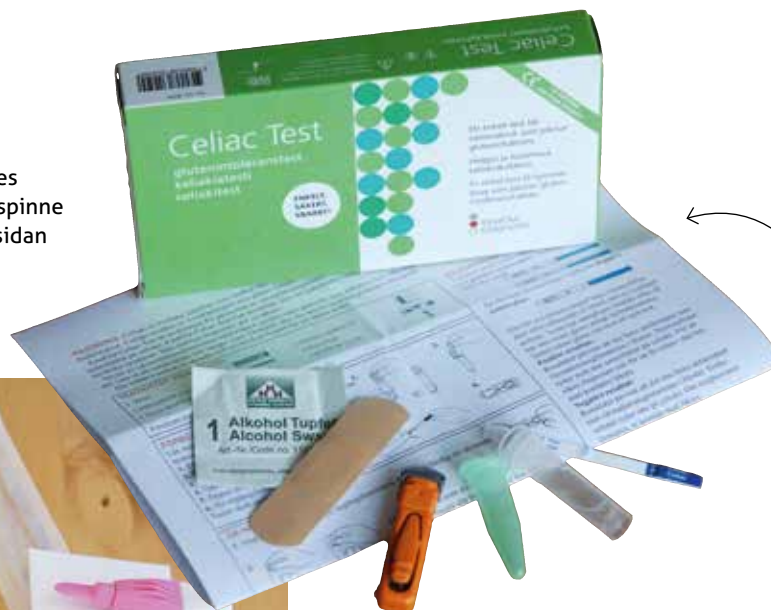
Vid IgA brist bör provtagningen kompletteras med ett prov på IgG antikroppar mot vävnadstransglutaminas = IgG antikroppar mot tTG.

heten på svaret är 96,6%. Vi rekommenderar alltid de som använder testet att vända sig till en läkare för slutlig diagnos, säger Bertil Sundberg vd på FindOut Diagnostic.

EFTERSOM NIVÅN AV antikroppar mot vävnadstransglutaminas sjunker med glutenfri diet står det tydligt i testets instruktion att det inte fungerar om man äter glutenfri diet. Detta gäller alla antikroppstest för celiaki, även de som används inom hälso- och sjukvården.

FindOut säljer ungefär 6 000 tester om året i Sverige. Testet kostar cirka 250 kronor på apoteket men nu får

Utöver ett stick i fingret innehåller Dynamic Codes test-kitt även en bomullspinne som ska gnuggas mot insidan av kinden.

Celiaki Test säljs på alla apotek och priset varierar mellan 150 och 300 kronor.

“Tidigare var jag mycket skeptisk till själv-test för celiaki. I dag ser jag det som ett komplement till den vanliga vården.”

de konkurrens av betydligt dyrare Dynamic Code som, utöver antikroppar mot vävnadstransglutaminas även analyserar arvsanlagen som kodar för celiaki (HLA-DQ2/DQ8 genotyp) och testar om personen har Ig-A brist.

De som har Ig-A brist kan inte fångas upp via det mest använda testet, vilket är att testa för IgA antikroppar mot vävnadstransglutaminas. Ungefär två procent av alla med celiaki beräknas ha Ig-A brist och det innebär att de inte kan utveckla IgA-antikroppar mot vävnadstransglutaminas. Detta är alltså en grupp som kan få ett felaktigt friande svar om de köper Celiaki Test.

I **DYNAMIC CODES** test vägs resultaten från de tre analyserna samman till ett svar i form av ett utlåtande och en rekommendation. Kunden hämtar själv sitt provsvar med en personlig analyskod via företagets hemsida på internet. Testet kostar 1850 kronor och för ytterligare 450 kronor ingår en konsultation med en specialislä-

kare i mag-tarm sjukdomar med hög kompetens kring celiaki. Kunden kan förstås istället välja att ta med sig provsvaren till den ordinarie hälso- och sjukvården.

På frågan om testet inte är väldigt dyrt svarar Dynamic Code:

- Det är tre olika analyser som

ARVSANLAG FÖR CELIAKI

Arvsanlagen HLA-DQ2/DQ8 är nödvändigt för att utveckla celiaki. Hälften av Sveriges befolkning bär på detta arvsanlag, men de flesta utvecklar aldrig celiaki. Det innebär att ett test för HLA-DQ2/DQ8 genotyp kan användas på två olika sätt:

1. Om det är positivt så kan det tillsammans med förhöjda antikroppar för vävnadstransglutaminas förstärka misstanken på celiaki.
2. Om det är negativt så talar det om att denna person aldrig kommer att utveckla celiaki.

genomförs i ett ackrediterat laboratorium och svaren är utformade tillsammans med specialist. I förhållande till vad kunden får, känner vi inte att testet är dyrt, säger Mia Bengtsson som är affärsutvecklare på Dynamic Code.

EN ANNAN SKILLNAD mot Celiaki Test är att Dynamic Codes test inte bara ger ett ja- eller nej-svar. I stället är flera olika svar möjliga. Kunden får resultatet på de tre olika analyserna och en förklaring kring vad var och en av dessa innebär. Svaret sammanfattas som Ej celiaki, något förhöjd risk, hög risk, mycket hög risk eller ej bedömbart. Det senare svaret ges om testresultaten var motsägelsefulla och då får man i vissa fall göra ett nytt utökad prov utan extra kostnad. I enstaka fall kan kunden rekommenderas att kontakta läkare för att ta ett kompletterande prov som idag inte erbjuds av Dynamic Code (tTG-IgG). Den situationen uppstår till exempel när en person har total brist på IgA och

TEMA TESTER

► samtidigt har positivt utslag på gentestet. Provsvaren har Dynamic Code arbetat fram tillsammans med professor Anneli Ivarsson vid Umeå Universitet som har lång erfarenhet av celiaki i klinisk verksamhet och forskning

Anneli Ivarsson

– Tidigare var jag mycket skeptisk till själv-test för celiaki, men under senare år har jag ändrat uppfattning. Idag ser jag själv-testet som ett komplement till den vanliga vården. Vår forskning har visat att celiaki är vanligt och att flertalet fall fortsatt är missade. Min förhoppning är att fler personer på detta sätt kan få diagnosen fastställd och må bättre efter byte till glutenfri diet. Andra kan få diagnosen avfärdad och slippa oroa sig i onödan. Det är därför jag har bistått med att ta fram ett så bra test som möjligt, säger Anneli Ivarsson.

FÖRUTOM DE TVÅ hemtesterna som nämns i denna artikel finns också möjlighet att betala för att få proverna tagna i sjukvården. Företagen som säljer dessa tjänster är ofta kopplade till vårdcentraler som utför själva provtagningen. Ett av de största företagen är Werlab. Deras celiakitest kostar 795 kronor. I detta test analyseras enbart antikroppar mot transglutaminas av typ Ig-A. ✨

En annan typ av tester är sådana som kan upptäcka gluten på ytor och i mat. De används till exempel inom livsmedelsindustrin och storkök men ingen svensk återförsäljare vänder sig – än så länge – till privatmarknaden.

TEXT JENNY RYLTIENIUS

VAR FINNS DET

– Om det blir en efterfrågan från privatpersoner är det klart att vi skulle kunna ordna en betalform för det, säger Mats Racklin försäljningsansvarig på Scandinavian Diagnostics, ett av en handfull företag som riktat in sig på glutentester mot livsmedelsproducenter och livsmedelsinspektörer i Sverige.

Detta är dock inget som han har märkt av i någon större utsträckning. Däremot ser han på senare tid en betydligt större efterfrågan från skolkök.

– Det är köksansvariga som ringer och vill säkerställa att ytorna där specialkost lagas och serveras är fritt från gluten. Jag tror att det har blivit en allmänt ökad medvetenhet om allergener i hela samhället, säger Mats Racklin.

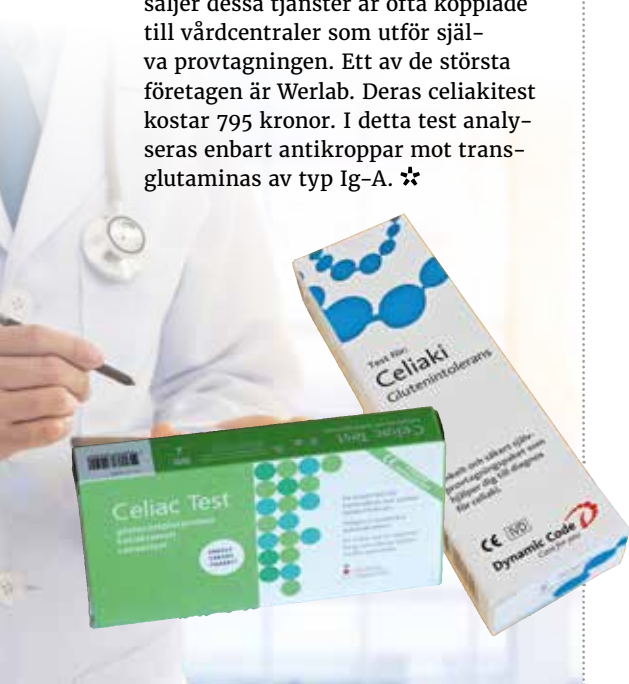
SCANDINAVIAN DIAGNOSTICS SÄLJER, precis som sina konkurrenter, olika glutenanalyser med olika känslighetsgrad. Det snabbaste och enklaste är deras Allerflow gluten som ser ut som en penna. Testet kan detektera 5 ppm glutenrester på ytor och ger svar på cirka 10 minuter.

Rent kommersiellt är det troligen bara ett

Aller flow gluten kan detektera 5 ppm glutenrester på ytor.

Mats Racklin

I jakten på kontamination av gluten på ytor kan snabbtester användas.

GLUTEN?

snabb-test som skulle kunna komma i fråga med dagens teknik. De andra proverna kräver analys i laboratorier och är därmed betydligt dyrare och kan inte heller ge ett tillräckligt snabbt svar, tror Mats Racklin. Den spaningen håller även Jimmy Gustavsson, försäljningschef på Food Diagnostics, ett annat företag som säljer glutentester till livsmedelsinspektörer och livsmedelsproducenter, med om.

Deras snabbtest AgraStrip Allergen G12 kan användas både för att testa livsmedel och ytor. Den som testar kan själv välja vilken känslighet testet ska ha mellan 5 och 20 ppm gluten.

– Även om gränsen för vad som får kallas glutenfritt i Sverige och EU går vid 20 ppm väljer de flesta kunder att gå lägre, säger Jimmy Gustavsson.

BÅDA PROVERNA SOM nämns i denna artikel kostar cirka 200 kronor styck och säljs i flerpäck. Inom processindustrin måste ofta flera ställen testas. Det kan till exempel vara om det transporterats gluteninnehållande produkter genom ett rör där det sedan ska gå glutenfria

T.v extraktion och buffertlösning för analys av yta respektive livsmedel. T.h gluten-stickor med antikroppar.

Jimmy Gustavsson

produkter. Precis som Scandinavian Diagnostics säljer Food Diagnostics inte heller till privatpersoner och deras snabbtest är heller inte anpassat för att ha med ut på restaurang.

– Provtagningskittet ser väldigt industriellt ut. Men visst, i teorin kan en vanlig person klara av det även om det är lite omständigt att ha med en låda med pipett och olika lösningar. Det behövs inte någon extrautrustning, säger Jimmy Gustavsson.

VAD CELIAKIFORUM ERFAR finns bara ett test som är anpassat för privat vardagsbruk. Det är den amerikanska mätaren Nima som ger svar genom att man placerar en liten bit mat i en kapsel. Svaret kommer inom tre minuter genom att en glad alternativt ledsen gubbe visas på displayen. Apparaten sägs vara 99,5 procent säker i sina bedömningar. För tillfället går Nima bara att beställa i USA. När och om produkten når den svenska marknaden är fortfarande oklart. Notera dock att det bara är biten i kapseln som analyseras, inte resten på tallriken. ✨